

ASIA Rangaistuksen tuomitseminen vanhentuneesta rikoksesta**ASIAN VIREILLETULO**

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan oikeuskansleri tarkastaa rangaistustuomiot, joita koskevia ilmoituksia erikseen säädetyin tavoin lähetetään oikeuskanslerinvirastoon. Tarkastuksessa havaittiin, että Helsingin käräjäoikeus oli 4.10.2018 asiassa dnro R 16/4164 antamallaan tuomiolla nro 18/141805 tuominnut vastaajan rangaistukseen muun ohella 1.10.2015 tehdystä kulkuneuvon oikeudettomasta kuljettamisesta, jota koskeva haaste oli annettu hänelle tiedoksi vasta syyteoikeuden vanhennuttua 26.4.2018.

SELVITYS

Asiassa käräjäoikeuden puheenjohtajana toimineen käräjätuomarin 17.9.2019 päivätyn selvityksen mukaan hän on toiminut asian puheenjohtajana sijaistavana tuomarina lyhyellä varoitusajalla istuntopäivänä, jonka jutut oli alkujaan valmistellut toinen tuomari. Kyse oli syyttäjän ajamasta rikosasiasta, jossa vastaajalla oli puolustaja, eivätkä hekään olleet kiinnittäneet asiassa huomiota syyteoikeuden vanhentumiseen. Käräjätuomarin mukaan nämä seikat ovat voineet vaikuttaa siihen, että häneltä oli jäänyt huomaamatta syyteoikeuden vanhentuminen.

Lisäksi käräjätuomari tuo selvityksessään ilmi, ettei virheestä ole aiheutunut oikeudenmenetyksiä vastaajalle, sillä hovioikeus katsoi vanhentuneen teon vaikutuksen yhteisen rangaistuksen pituuteen olleen niin vähäinen, ettei käräjäoikeuden tuomitseman rangaistuksen pituutta ollut aihetta alentaa.

RATKAISU**1 Sovellettavat säännökset**

Rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan syyteoikeus vanhentuu, jollei syytettä ole nostettu kahdessa vuodessa, jos ankarin rangaistus on enintään vuosi vankeutta. Rikoslain 23 luvun 10 §:n mukaan

kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Rikoslain 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan syyte katsotaan vanhentumisajan kulumisen katkaisevalla tavalla nostetuksi, kun syytettävälle on laillisesti annettu haaste tiedoksi.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on virkatoimissaan oltava tunnollinen ja huolellinen.

2 Arviointi

Käräjätuomari on selvityksessään myöntänyt kulkuneuvon oikeudetonta kuljettamista koskeneen syyteoikeuden olleen vanhentunut ja asian jääneen häneltä huomaamatta. Koska syyteoikeus kyseisestä rikoksesta oli vanhentunut, ei vastaajaa olisi saanut tuomita teosta rangaistukseen. Käräjätuomari on menetellyt huolimattomasti tuomitessaan vastaajan vanhentuneesta teosta.

Rangaistuksen tuomitseminen rikoksesta, josta rangaistusta ei lain mukaan voi enää seurata, on omiaan heikentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen ja vaarantaa merkittävästi vastaajan oikeusturvaa. Virhe on lähtökohtaisesti luonteeltaan vakava ja sijoittuu tuomarin tehtävien ydinalueelle eli lainkäyttöratkaisun tekemiseen ja saattaa vakavuutensa vuoksi tulla arvioitavaksi rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna tuottamuksellisena virkavelvollisuuden rikkomisena.

Rikosvastuu edellyttää pykälän mukaan kuitenkin, että teko ei sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat huomioon ottaen ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Tapauksissa, joissa kyseisenlaisesta virheestä ei ole aiheutunut vastaajalle haitallisia täytäntöönpanoseuraamuksia eikä tuomarin menettelyyn ole liittynyt sen moitittavuutta lisääviä seikkoja, kuten esimerkiksi syyteoikeuden vanhentumista tuomarin oman laiminlyönnin seurauksena, on tuomarin menettelyä pidetty oikeuskanslerin ratkaisukäytännössä tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettuihin tavoin vähäisenä.

Vastaaja on nyt käsillä olevassa tapauksessa tuomittu muiden hänelle syyksi luettujen tekojen ohella kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta yhteiseen kuuden kuukauden ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Virheestä ei käytettävissä olevien tietojen mukaan ole aiheutunut vahinkoa asian vastaajalle, sillä virhe on havaittu säännönmukaisessa muutoksenhaussa. Hovioikeus on hylännyt syytteen vanhentuneen teon osalta, ja vastaajalle tuomittu uusi rangaistus on säilynyt samanmittaisena kuin käräjäoikeuden asiassa aiemmin tuomitsema rangaistus. Rangaistusta on kuitenkin lievennetty siten, että vastaaja tuomittiin vankeusrangaistuksen sijasta yhdyskuntapalveluun 180 tunniksi.

Kun käräjätuomarin menettely edellä kerrotuilla perusteilla olisi rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettuihin tavoin vähäinen, ei hänen ole ollut syytä epäillä syyllistyneen asiassa rikokseen, ja hänen menettelyään on tutkittu vain laillisuusvalvonnallisesti toimituttamatta asiassa esitutkintaa. Pidän virhettä kuitenkin siinä määrin vakavana, että annan hänelle jäljempänä mainitun huomautuksen.

3 Johtopäätökset ja toimenpiteet

Käräjätuomari on menetellyt lainvastaisesti tuomitessaan vastaajan rangaistukseen syyteoikeudeltaan vanhentuneesta teosta.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun lainkohdan nojalla käräjätuomarille huomautuksen hänen virheellisestä menettelystään.

Lähetän päätökseni tiedoksi Helsingin hovioikeudelle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Oikeuskanslerinsihteeri

Henna-Riikka Välinen